

**PAFTALE DIN SECOLELE XVIII-XIX, AFLATE ÎN
PATRIMONIUL MĂNĂSTIRII GIURGENI, JUDEȚUL NEAMȚ**

*

**BUCKLES FROM THE 18th – 19th CENTURIES IN THE
PATRIMONY OF GIURGENI MONASTERY, NEAMT COUNTY**

*

**LES PAFTALES DES XVIIIe - XIXe SIÈCLES, SITUÉ DANS LE
PATRIMOINE DU MONASTÈRE DE GIURGENI, COMTÉ DE
NEAMȚ**

**Alexandra-Maria BOLDUR¹
dr. Dimitrie-Ovidiu BOLDUR²**

Rezumat: Paftalele reprezintă încheietori ornamentale, utilizate la haine sau la cingători, fiind lucrate, de obicei, din metal și împodobite cu pietre prețioase. Ca accesorii ale veșmintelor de ceremonie sau cotidiane, acestea au fost utilizate în activitățile zilnice sau la sărbători, în satele sau târgurile din Moldova, atât în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, cât și în secolul următor.

Conservate în Casa Monahală „Sfântul Nicolae”, organizată sub forma unui mic punct muzeal al Mănăstirii Giurgeni, din județul Neamț, paftalele din secolele XVIII-XIX, alături de celelalte obiecte de patrimoniu păstrate aici, reprezintă o mică parte din obiectele cu valoare patrimonială, care pot fi clasate, într-una din categoriile Tezaur sau Fond ale Patrimoniului Cultural Național.

Cuvinte-cheie: paftale, secolele XVIII-XIX, patrimoniu, clasare, categoriile Tezaur sau Fond, Mănăstirea Giurgeni

*

Abstract: Buckles are decorative fasteners used on clothing or belts, usually made of metal and adorned with precious stones. As accessories to ceremonial or everyday clothing, they were used in daily activities or at celebrations, in villages or fairs in Moldova, both in the second half of the 18th century and in the following century.

Preserved in the „Saint Nicholas” Monastic House, organized as a small museum of the Giurgeni Monastery, in Neamt County, the 18th – 19th century buckles, along with the other heritage objects kept here, represent a small part of the objects of heritage value that can be classified, in one of the categories of Treasure or Fund of the National Cultural Heritage.

Keywords: buckles, 18th - 19th century, patrimony, classification, Treasure or Fund categories, Giurgeni Monastery

*

Résumé: Les paftales sont des attaches ornementales utilisées sur les vêtements ou les ceintures, généralement en métal et ornées de pierres précieuses. Accessoires de cérémonie ou de tous

¹ Elevă la Colegiul Național „Ferdinand I” Bacău.

² Expert acreditat de Ministerul Culturii pentru bunuri arheologice și istorico-documentare.

les jours, elles étaient utilisées lors des activités quotidiennes et des festivités, dans les villages et les foires de Moldavie, tant dans la seconde moitié du XVIIIe siècle qu'au siècle suivant.

Conservées dans la Maison du Monastère « Saint-Nicolas », aménagée en petit musée rattaché au Monastère de Giurgeni, dans le comté de Neamț, les paftales des XVIIIe et XIXe siècles, ainsi que les autres objets patrimoniaux qui y sont conservés, représentent une petite partie du patrimoine pouvant être classé dans l'une des catégories du Trésor ou du Fonds du Patrimoine Culturel National.

Mots-clés: *paftale, XVIIIe-XIXe siècles, patrimoine, classification, catégories du Trésor ou du Fonds, Monastère de Giurgeni*

Mănăstirea Giurgeni are hramul „Nașterea Maicii Domnului” și se află la marginea satului cu același nume, din comuna Valea Ursului, județul Neamț, în apropiere de șoseaua Roman-Băcești-Negrești, nu departe de izvoarele râului Bârlad.

Situat la aproximativ 31 de kilometri de municipiul Roman, ansamblul monahal este sub jurisdicția Protopopiatului Roman, din cadrul Arhiepiscopiei Romanului și Bacăului.

Așezământul Monahal de la Giurgeni a luat ființă în octombrie 1738, atunci când doi răzeși din satul Giurgeni, anume Gheorghie și Ion Stahie, au dăruit Episcopului Ghedeon al Romanului, părțile lor de moșie. Așadar: „am dat Svinții Sale părintelui Ghedeon, episcopului de Roman, acești părți care mai sus sintu înșămnate să aibă aș face Svinție Sa și schiticel în moșia aceasta, ca să fii lui dreptă ocină și moșii”³.

Episcopul Ghedeon a dat curs dorinței lor, și, în același an, a luat ființă Schitul Giurgeni, care avea hramul Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul, și, ca întâi egumen și supraveghetor, pe ieroschimonahul Veniamin (din satul Bătrânești, ținutul Romanului). Schitul avea statut de metoc chiriarhal, aparținând în mod direct de Episcopia Romanului.

Schitul de la Giurgeni era amplasat undeva mai sus de actualul așezământ monahal. Câteva chilii înconjurau biserica, așezământ de cult construit în totalitate din lemn, cu temelia din piatră și acoperiș din șindrilă, având ca părți componente pronaosul, naosul și altarul⁴. Interiorul bisericii nu era pictat, ci avea câteva icoane. Catapetasma era sculptată din lemn de tei; deasupra naosului, în partea vestică, era construită o clopotniță cu un singur clopot.

În anii 1780-1781, datorită faptului că obștea monahală se îpuștinase (din această perioadă apare menționat părintele Ioan Schimonahul), iar edificiile monahale erau într-o stare de degradare avansată – toate au dus la transformarea așezământului din schit de calugări în schit de maici. Prima egumenă a fost schimonahia Veniamina (care a păstorit obștea de la Giurgeni până la 1835), în această perioadă evoluția schitului fiind una înfloritoare (astfel, în anul 1809, Schitul Giurgeni era deja menționat într-o listă, alături de alte schituri ale Episcopiei Romanului).

¹ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Iași, fond *Mănăstirea Giurgeni (1612-1853)*, Pachet IV, dosar nr. 36.

⁴ *Ibidem*.

Datorită alunecărilor de teren, în anul 1810 a început construirea unei noi biserici, din piatră și cărămidă, pe cheltuiala medelnicesei Ruxandra și a cumnatului său Alexandru Timpavici, în timpul Episcopului Meletie al Romanului. Episcopul a observat starea deplorabilă a biseriței din lemn, după ce a vizitat tot ținutul cu împrejurimile, și nu a găsit nici un loc mai potrivit pentru construirea unei biserici decât la Schitul Giurgeni. Lucrările de construire au fost finalizate în anul 1833, biserica având hramul Nașterea Maicii Domnului, iar Schitul un statut monahal intern de sine și nu de obște.

Dintre icoanele menționate mai sus se mai păstrează icoana Făcătoare de Minuni a Maicii Domnului (pictată la 1740 de către călugărul Nectarie Zugravul, fiind îmbrăcată, în argintăria care există și astăzi, de către stareța Veniamina, la 6 aprilie 1831), icoana Mântuitorului Iisus Hristos (pictura aparține aceluiași călugăr Nectarie Zugravul)⁵, dar și icoanele Sfântului Ioan Botezătorul, Sfântului Ierarh Nicolae, câteva icoane ale Maicii Domnului, două icoane cu Scena Răstignirii, precum și câteva icoane cu Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil.

Icoana Făcătoare de Minuni a Maicii Domnului

În scaunul stărețesc a urmat monahia Agafia, cea care a păstorit obștea schitului până la 1860.

⁵ În partea din dreapta jos, a icoanei, există inscripția: „*Ierom. Nectarie Zugravul, anul 1765*”.

Așadar, așezământul monahal a funcționat sub denumirea de „schit” (de călugări/de maici) din prima jumătate a secolului al XVIII-lea, până în anul 1860. Prin *Legea Secularizării Averilor Mănăstirești* se desființează *Schitul*, așezământului monahal fiindu-i confiscate toate averile și terenurile.

Cu toate că legea prevedea ca viețuitorii așezămintelor monahale desființate să fie „relocați” la mănăstirile mari, la *Schitul Giurgeni* această lege nu s-a împlinit, ci personalul monahal a fost lăsat aici, în continuare, timp de trei ani. În perioada care a urmat, *Schitul* se redeschide, dar nu cu *statut de schit*, ci cu *statut de mănăstire*.

Din punct de vedere monahal a cunoscut cea mai înfloritoare perioadă (prin numărul mare de monahii și clădiri noi, printre care: arhondaricul, atelierul de țesătorie, chilii ale personalului monahal și chiar școala monahală – care a funcționat șapte ani, cu ciclul de studii de câte doi ani, pentru cântăreții bisericești din mănăstiri).

Cu toate aceste realizări arhitectonice și administrative ale celei de-a doua jumătăți a secolului al XIX-lea – primei jumătăți a secolului al XX-lea, când a funcționat cu acest statut de mănăstire, în plină perioadă comunistă, prin *Decretul nr. 410 din 1959*⁶ (decret care, la articolul 7, stabilea funcționarea monahismului în Republica Populară Română), alături de multe așezăminte monahale, Mănăstirea Giurgeni a fost desființată, iar obștea monahală alungată. O parte dintre monahii/monahi au plecat la alte mănăstiri, iar cealaltă parte în lumea mare; unele dintre clădiri au fost demolate, altele au fost transformate în depozite ale C. A. P.-ului local, altele închiriate ca spațiu de locuit pentru muncitorii din C. A. P., iar unele au fost transformate în birt sau magazin. Bisericii i s-au confiscat toate icoanele sfinte, icoanele vechi, vasele sfinte, terenurile și chiar salbele de la *Icoana Făcătoare de Minuni a Maicii Domnului*.

În anul 1980, așezământul este redeschis, dar nu cu statut de mănăstire, ci ca *Filie a Parohiei Linsești*, comuna Oniceni, județul Neamț, apoi *Filie a Bisericii din satul Valea Ursului*.

Vrednicul de pomenire Arhiepiscop Eftimie redeschide mănăstirea în anul 1993, preot slujitor fiind Buric Adrian, din satul Giurgeni; în 1995, prima stareță, de după anul 1990, a fost numită monahia Bulai Timoteia și preot slujitor, viitorul stareț al așezământului, Arhimandritul Antonie Jeflea.

În anul 2000, Arhiepiscopul Eftimie a reorganizat viața monahală, așezământul devenind mănăstire de călugări (părintele Antonie Jeflea fiind numit stareț, începând cu data de 1 noiembrie 2000), statut care dăinuie și astăzi.

După anul 2000 au început lucrările de restaurare și de reconstrucție a edificiilor mănăstirești componente ale ansamblului.

⁶ Decret nr. 410/1959, privind completarea Decretului nr. 177 din 4 august 1948, pentru regimul general al cultelor religioase, publicat în *Buletinul Oficial*, nr. 410, 28 octombrie 1959, București.

Biserica cu hramul Adormirea Maicii Domnului (privire dinspre sud-est)

A fost realizat un proiect de construire a unei noi biserici și a unui nou complex mănăstiresc, pe platoul deja pregătit în vecinătatea vechii biserici. După trecerea la cele veșnice a Părintelui arhimandrit Antonie Jeflea, la începutul anului 2018, stareț al Mănăstirii Giurgeni a fost ales protosinghelul (actualul arhimandrit) Nicolae Dănilă. Mănăstirea a reînviat atât din punct de vedere spiritual (devenind un punct de pelerinaj), cât și din punct de vedere administrativ-gospodăresc.

În puținele noastre peregrinări la ansamblul monahal menționat mai sus, am avut posibilitatea de a vedea o parte din obiectele de patrimoniu, conservate în *Casa Monahală „Sfântul Nicolae”*, organizată sub forma unui mic punct muzeal al Mănăstirii (cu precizarea că icoana *Făcătoare de Minuni a Maicii Domnului*, alături de celelalte icoane de o valoare inestimabilă, se află în biserică, fiind destinate, spre închinare, tuturor credincioșilor).

Putem aminti, printre altele: epitaful cusut cu fir de aur (donat la 21 aprilie 1903, de către consilierul Mharzil, al țarului Nicolae al II-lea al Imperiului Țarist), dar și potirele, cădelnițele, crucifixe, lingurițele pentru împărtășire sau alte obiecte deosebite. În mod special, ne-au atras atenția paftalele din secolele XVIII-XIX, aflate în custodia Mănăstirii, obiecte de patrimoniu asupra cărora ne vom opri privirea, în rândurile de mai jos.

Termenul *pafta* reprezintă o „încheietoare ornamentală la haine sau la cingători, lucrată de obicei din metal (și împodobită cu pietre prețioase)” sau „cingătoare alcătuită din plăci de metal legate între ele cu lănișoare sau fixate între ele cu ținte”⁷. În lucrările de specialitate, *paftaua* este tratată ca un accesoriu care face parte exclusiv din portul popular balcanic. Totuși, *paftalele*, ca accesorii ale veșmintelor de ceremonie sau cotidiane, au fost utilizate în activitățile zilnice sau la

⁷ *Dicționarul explicativ al limbii române*, ed. II, rev., Ed. Univers Enciclopedic Gold, București, 2012, p. 762.

sărbători, în satele sau târgurile din Moldova, atât în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, cât și, în special, în primele decenii ale secolului următor⁸.

Prin urmare, „în ultimul sfert al veacului al XVIII-lea, garderoba boierilor devine din ce în ce mai luxoasă atât din punct de vedere al materialelor din care erau confecționate veșmintele, cât și a accesoriilor și bijuteriilor purtate, printre acestea fiind și paftalele. [...] Potrivit imaginilor din epocă, paftalele erau purtate cu vârfurile în sus. Tradiția populară din unele zone dovedește și obiceiul purtării paftalelor cu vârfurile în jos, de către femeile măritate”⁹.

Spre finalul „modei paftalelor”, în perioada premergătoare Unirii Principatelor, „elita feminină va îmbrăca costumul popular accesoryizat cu paftale, deși acestea nu sunt obișnuite în portul țăranesc cotidian, nici în Țara Românească, nici în Moldova”¹⁰.

Așadar, în colecția de patrimoniu a Mănăstirii Giurgeni am regăsit șapte paftale alcătuite din două piese și două paftale fragmentare (provenite, în mod cert, de la două paftale alcătuite din două piese):

1. Denumirea bunului: Podoabă

Deținător: Mănăstirea Giurgeni, județul Neamț

Domeniu: Artă plastică

Datare: A doua jumătate a secolului al XIX-lea

Titlu sau temă: Paftale (piesa A + piesa B)¹¹

Autor(i), atelier, marca, școala, atribuire: Necunoscut

Material, tehnică, dimensiuni și alți parametri de identificare: metal aurit; bucați de suport textil/pânză (partea posterioară); ciocănire; cizelare; lipire; decorare; găurire; tăiere; $L_{\max} = 19,5 \text{ cm}$; $l_{\max} = 7 \text{ cm}$

Descriere: Perechea de paftale este alcătuită din două piese – A, cu cârlig și B – cu inel/gaică, de forme aproape ovale, cu marginile ușor ondulate. Fiecare pafta este decorată, prin ciocănire, cu motive vegetale/florale stilizate, încadrate într-un chenar marginal (două linii punctate continue, sub formă de brâu/torsadă). În câmpul liber, paftalele prezintă un decor cu motive vegetale/florale stilizate. Sistem de închidere cu gaică/inel și cârlig de prindere. În partea posterioară a piesei A, regăsim o componentă a sistemului de introducere a cingătorii/brâului.

Observații: Stare de conservare: *bună*. Prezintă o mică fisură, la partea superioară a piesei A. Necesită un proces de restaurare. Nu prezintă inscripții. Pe partea posterioară

⁸ „Paftalele, colanele, brăiele sau cordoanele cu pafta au fost purtate și în epocile anterioare și sunt concepute și confecționate în ateliere apusene” (Maria-Camelia Ene, *Pafta, tipuri de decorații și simboluri. Accesorii din patrimoniul Muzeului Municipiului București*, în *Materiale de istorie și muzeografie*, XXX, 2016, București, p. 125).

⁹ *Eadem*, p. 128.

¹⁰ *Eadem*, p. 129.

¹¹ Piesa A este cea din dreapta imaginilor care prezintă partea principală a paftalelor. Piesa B este cea din stânga imaginilor care prezintă partea principală a paftalelor.

a piesei B este aplicată o etichetă, cu textul: „Nº 580 / Mavar / Mr. (Mănăstirea) Gr. (Giurgeni)”.

2. Denumirea bunului: Podoabă

Deținător: Mănăstirea Giurgeni, județul Neamț

Domeniu: Artă plastică

Datare: Prima jumătate a secolului al XIX-lea

Titlu sau temă: Paftale (piesa A + piesa B)

Autor(i), atelier, marca, școala, atribuire: Necunoscut

Material, tehnică, dimensiuni și alți parametri de identificare: metal argintat și/sau aurit; ciocănire; cizelare; lipire; decorare; găurire; nituire; $L_{\max} = 23,5$ cm; $l_{\max} = 7,5$ cm

Descriere: Perechea de paftale este alcătuită din două piese – A, cu cârlig și B – cu inel/gaică, de forme aproape ovale, cu marginile ușor ondulate. Fiecare pafta este decorată, prin ciocănire, cu motive vegetale/florale stilizate, încadrate într-un chenar marginal (două linii punctate continue, sub formă de brâu/torsadă). În câmpul liber, paftalele prezintă un decor geometric argintat, alcătuit din hașururi duble oblice. Sistem de închidere cu gaică/inel și cârlig de prindere. În părțile posterioare ale pieselor A și B, regăsim trei componente ale sistemului de introducere a cingătorii/brâului.

Observații: Stare de conservare: *medie*. Prezintă depuneri de mici impurități, la partea superioară a pieselor componente. Decorurile geometrice centrale sunt desprinse de pe suporturi (sunt prezente urme de la niturile cu care acestea au fost prinse de câmpul liber). Necesită procese de curățare și de restaurare. Nu prezintă inscripții sau texte complementare.

3. Denumirea bunului: Podoabă

Deținător: Mănăstirea Giurgeni, județul Neamț

Domeniu: Etnografie

Datare: A doua jumătate a secolului al XIX-lea

Titlu sau temă: Paftale cu tughra (piesa A + piesa B)

Autor(i), atelier, marca, școala, atribuire: Imperiul Otoman

Material, tehnică, dimensiuni și alți parametri de identificare: metal aurit; ciocănire; cizelare; lipire; decorare; $L_{\max} = 16 \text{ cm}$; $l_{\max} = 6 \text{ cm}$

Descriere: Perechea de paftale este alcătuită din două piese – A, cu cârlig și B – cu inel/gaică, de forma unor frunze, cu marginile ușor ondulate. Motivele vegetale/florale stilizate, încadrează câmpul liber printr-un chenar marginal (două linii punctate continue, sub formă de brâu/torsadă). În câmpul liber, paftalele prezintă un decor cu motivul stilizat al inimilor înălțuite (care timbrează stema Imperiului Otoman)¹². La baza câmpurilor libere regăsim motive zoomorfe stilizate (balauri cu capetele îndreptate în direcții opuse), iar în fundalul acestora sunt prezente scutul, arcul, tolba cu săgeți, două lănci și două halebarde, dispuse simetric, de o parte și de alta a inimilor

¹² „Acestea sunt probabil paftale de logodnă sau de nuntă care afirmă apartenența etnică a cel puțin unuia dintre soți, sau posibilă funcție pe care o avea într-una din instituțiile statului otoman” (Maria-Camelia Ene, loc. cit., p. 136).

împreunate. În partea superioară a câmpurilor libere pot fi observate motive vegetale stilizate. Paftalele cu tughra prezintă un sistem de închidere cu gaică/inel și cârlig de prindere. În părțile posterioare ale pieselor A și B, regăsim trei componente ale sistemului de introducere a cingătorii/brâului.

Observații: Stare de conservare: *bună*. Necesită un proces de restaurare. Nu prezintă inscripții sau texte complementare.

4. Denumirea bunului: Podoabă

Deținător: Mănăstirea Giurgeni, județul Neamț

Domeniu: Artă plastică

Datare: A doua jumătate a secolului al XVIII-lea

Titlu sau temă: Paftale (piesa A + piesa B)

Autor(i), atelier, marca, școala, atribuire: Necunoscut

Material, tehnică, dimensiuni și alți parametri de identificare: metal aurit; sidef; ciocănire; cizelare; lipire; decorare; decupare; crestare; $L_{\max} = 20 \text{ cm}$; $l_{\max} = 9 \text{ cm}$

Descriere: Perechea de paftale este alcătuită din două piese – A, cu cârlig și B – cu inel/gaică, de forme aproape ovale, cu marginile ușor ondulate. Fiecare pafta este decorată, prin ciocănire, cu motive geometrice (romburi și cercuri), încadrate într-un chenar (două linii punctate continue, sub formă de brâu/torsadă) marginal incomplet (datorită decupării liniilor punctate interioare). În câmpul liber al fiecărei paftale este încastrată o foiță de sidef cu decoruri vegetale (plantă așezată într-un ghiveci) și zoomorfe (două păsări/vulturi așezați, despărțiți de tulpina și frunzele plantei). Sistem de închidere cu gaică/inel și cârlig de prindere. În părțile posterioare ale pieselor A și B, regăsim trei componente ale sistemului de introducere a cingătorii/brâului.

Observații: Stare de conservare: *medie*. Prezintă urme de corodare și depuneri de mici impurități, la partea superioară și lateral dreapta a piesei A. Necesită procese de curățare și de restaurare. Nu prezintă inscripții. Pe partea posterioară a piesei B este aplicată o etichetă, cu textul: „*M-rea* (Mănăstirea) *Gr.* (Giurgeni)”.

5. Denumirea bunului: Podoabă¹³

Deținător: Mănăstirea Giurgeni, județul Neamț

Domeniu: Etnografie

Datare: A doua jumătate a secolului al XIX-lea

Titlu sau temă: Paftale cu tughra (piesa A + piesa B)

Autor(i), atelier, marca, școala, atribuire: Imperiul Otoman

Material, tehnică, dimensiuni și alți parametri de identificare: metal aurit; ciocănire; cizelare; lipire; decorare; $L_{\max} = 17,5 \text{ cm}$; $l_{\max} = 6,5 \text{ cm}$

Descriere: Perechea de paftale este alcătuită din două piese – A, fără cârlig și B – cu inel/gaică, de forma unor frunze, cu marginile ușor ondulate. Motivele vegetale/florale stilizate, încadrează câmpul liber printr-un chenar marginal (două linii punctate continue, sub formă de brâu/torsadă). În câmpul liber, paftalele prezintă un decor cu motivul stilizat al inimilor înălțate (care timbrează stema Imperiului Otoman). La baza câmpurilor libere regăsim motive zoomorfe stilizate (balauri cu capetele îndreptate în direcții opuse), iar în fundalul acestora sunt prezente scutul,

¹³ Piese similare cu piesele prezentate la punctul 3.

arcul, tolba cu săgeți, două lănci și două halebarde, dispuse simetric, de o parte și de alta a inimilor împreunate¹⁴. În partea superioară a câmpurilor libere pot fi observate motive vegetale stilizate. Paftalele cu tughra prezintă un sistem de închidere cu gaică/inel (cârligul lipsește). În părțile posterioare ale pieselor A și B, regăsim trei componente ale sistemului de introducere a cingătorii/brâului.

Observații: Stare de conservare: *bună*. Necesită un proces de restaurare. Nu prezintă inscripții sau texte complementare.

6. Denumirea bunului: Podoabă

Deținător: Mănăstirea Giurgeni, județul Neamț

Domeniu: Artă plastică

Datare: A doua jumătate a secolului al XVIII-lea

Titlu sau temă: Paftale (piesa A + piesa B)

Autor(i), atelier, marca, școala, atribuire: Necunoscut

Material, tehnică, dimensiuni și alți parametri de identificare: metal; suport textil/pânză de culoare gri; ciocănire; coasere; lipire; decorare; decupare; $L_{\max} = 18$ cm; $l_{\max} = 8$ cm

Descriere: Perechea de paftale este alcătuită din două piese – A, fără cârlig și B – cu inel/gaică, având forma eunor rozete. Lipsește suportul metalic al piesei A, fiind prezent doar suportul textil/pânza. Suportul textil/pânza piesei B a fost aplicat/lipit pe suportul metalic. În câmpul liber, suportul textil/pânza paftalelor este decorată, prin coasere cu fir de argint, cu motive geometrice și vegetale (inclusiv cu patru mărgeluțe de culoare verde și altele de culoare albă), încadrate de un chenar marginal cusut.

¹⁴ Motivele din câmpurile libere sunt mai puțin prelucrate, în comparație cu motivele gravate la piesele de la punctul 3 (spre exemplu: lipsa câte unei halebarde).

Sistem de închidere cu gaică/inel; cârligul lipsește. În părțile posterioare ale pieselor A și B, regăsim mai multe straturi de foițe, care scot în relief compoziția artistică de pe fața principală. Pe partea posterioară a piesei B sunt prezente și două componente ale sistemului de introducere a cingătorii/brâului.

Observații: Stare de conservare: *medie*. Necesită procese de curățare și de restaurare. Nu prezintă inscripții. Pe partea posterioară a piesei A este aplicată o etichetă, cu textul: „N° 582 / Mar / M. (Mănăstirea) Gr. (Giurgeni)”.

7. Denumirea bunului: Podoabă

Deținător: Mănăstirea Giurgeni, județul Neamț

Domeniu: Artă plastică

Datare: Prima jumătate a secolului al XIX-lea

Titlu sau temă: Paftale (piesa A + piesa B)

Autor(i), atelier, marca, școala, atribuire: Necunoscut

Material, tehnică, dimensiuni și alți parametri de identificare: metal argintat și/sau aurit; ciocănire; cizelare; lipire; decorare; găurire; $L_{\max} = 12$ cm; $l_{\max} = 5,5$ cm

Descriere: Perechea de paftale este alcătuită din două piese – A, cu cârlig și B – cu inel/gaică, de forma unor frunze, cu marginile ușor ondulate. La fiecare piesă lipsește câmpul liber al feței principale. Paftalele prezintă un chenar marginal, sub forma unui brâu/torsadă (alcătuit din mărgeluțe de sidef, pe suport de metal aurit). Sistem de închidere cu gaică/inel și cârlig de prindere. În părțile posterioare ale pieselor A și B,

regăsim patru componente ale sistemului de introducere a cingătorii/brâului (una dintre componente este ruptă).

Observații: Stare de conservare: *medie (degradări avansate ale chenarului marginal, prin prezența depunerilor de mici impurități)*. Necesită procese de curățare și de restaurare. Nu prezintă inscripții. Pe partea principală a piesei A este aplicată o etichetă, cu textul: „Nº 581 / Mar / M. (Mănăstirea) Gr. (Giurgeni)”.

8. Denumirea bunului: Podoabă (fragmentară)¹⁵

Deținător: Mănăstirea Giurgeni, județul Neamț

Domeniu: Etnografie

Datare: A doua jumătate a secolului al XIX-lea

Titlu sau temă: Paftale cu tughra (piesa B)

Autor(i), atelier, marca, școala, atribuire: Imperiul Otoman

Material, tehnică, dimensiuni și alți parametri de identificare: metal aurit și/sau argintat; ciocănire; cizelare; lipire; decorare; $L_{\max} = 8 \text{ cm}$; $l_{\max} = 6 \text{ cm}$

Descriere: Obiect alcătuit doar din piesa B – cu inel/gaică, de forma unor frunze, cu marginile ușor ondulate. Motivele vegetale/florale stilizate sunt înlocuite cu motive geometrice (sfere) și încadrează câmpul liber printr-un chenar marginal (două linii punctate continue, sub formă de brâu/torsadă). În câmpul liber, piesa B a paftalei prezintă un decor cu motivul stilizat al inimilor înlănțuite (care timbrează stema Imperiului Otoman). La baza câmpurilor libere regăsim motive zoomorfe stilizate

¹⁵ Piesă similară cu piesele prezentate la punctele 3 și 5.

(balaouri cu capetele îndreptate în direcții opuse), iar în fundalul acestora sunt prezente scutul, arcul, tolba cu săgeți, două lănci și două halebarde, dispuse simetric, de o parte și de alta a inimilor împreunate. În partea superioară a câmpului liber pot fi observate motive vegetale stilizate. Prezintă un sistem de închidere cu gaică/inel. În partea posterioară a piesei B, regăsim două componente ale sistemului de introducere a cingătorii/brâului.

Observații: Stare de conservare: *bună*. Necesită un proces de restaurare. Nu prezintă inscripții sau texte complementare.

9. Denumirea bunului: Podoabă (fragmentară)¹⁶

Deținător: Mănăstirea Giurgeni, județul Neamț

Domeniu: Artă plastică

Datare: A doua jumătate a secolului al XIX-lea

Titlu sau temă: Pafta

Autor(i), atelier, marca, școala, atribuire: Necunoscut

Material, tehnică, dimensiuni și alți parametri de identificare: metal aurit și/sau argintat; material de culoare roșu închis (?) ciocănire; cizelare; lipire; decorare; $L_{\max} = 11$ cm; $l_{\max} = 9$ cm

Descriere: Obiect alcătuit doar din piesa A – fără cârlig, de formă ovală. Câmpul liber este încadrat de un chenar marginal cu motive vegetale, din metal aurit. În câmpul liber, piesa B a paftalei prezintă un decor cu motivul stilizat al evantaiului/razelor care pornesc din centru spre exterior. Prezintă urme de la sistemul de închidere cu cârlig. Partea posterioară susține partea principală prin foițe de hârtie/lemn (?). Nu regăsim componente ale sistemului de introducere a cingătorii/brâului.

Observații: Stare de conservare: *medie*. Prezintă depuneri de mici impurități, pe partea posterioară. Necesită procese de curățare și de restaurare. Nu prezintă inscripții sau texte complementare.

¹⁶ Conform precizărilor de la nota 13.

Nu am insistat asupra meșterilor care au realizat astfel de obiecte de patrimoniu, cu toate că foarte puține *paftale* sunt marcate cu poansoane de meșter sau de calitate, ori cu mărci otomane (*tughra-le*), caz în care devine foarte dificilă atribuirea acestor accesorii portului popular din Balcani, unui atelier sau altuia¹⁷, dar trebuie remarcat faptul că „majoritatea paftalelor (din secolele XVIII-XIX – s. n.) sunt alcătuite din două piese, în formă de lacrimă, frunză, în formă de tase circulare, în formă de ochi, și paftale cu trei piese sau doar dintr-o singură piesă”¹⁸.

De asemenea, nu am detaliat tehnicile de prelucrare (la rece sau la cald) sau simbolistica decorăției, deși merită să subliniem că majoritatea obiectelor asupra cărora ne-am oprit privirea, într-o anumită perioadă a existenței lor, au fost argintate sau chiar aurite (deși, nu întotdeauna metalele evidențiate mai sus, au avut o calitate corespunzătoare), necesitând, în majoritatea cazurilor, un proces urgent de restaurare.

Remarcăm faptul că nu am regăsit nici informații referitoare la modul cum aceste paftale au ajuns în colecția Mănăstirii Giurgeni, dar, prezența acestora, în cadrul unui lăcăș de cult, poate constitui un punct de plecare pentru organizarea unui muzeu în care să fie expuse atât obiecte de cult/religioase, dar și piese de artă plastică sau etnografie, spre bucuria vizuală și liniștea sufletească a celor care trec pragul unui astfel de așezământ monahal.

¹⁷ Cum, de altfel, este și cazul paftalelor supuse atenției noastre.

¹⁸ Maria-Camelia Ene, *loc. cit.*, p. 132.